

Konferencia Afrika szavanna talajairól és hasznosításukról

Joint Commissions I., IV. V. and VI. of the ISSS Conference on Savannah Soils of Africa and their Management.

Acca, 1975. november 25-26.

A Nemzetközi Talajtani Társaság I., IV., V. és VI. Bizottságai együttműködve a Ghanai Talajtani Társasággal 1975. november 24—26. között rendezték Accrában az afrikai szavanna talajok tulajdonságaival és hasznosításuk módjaival foglalkozó konferenciát.

Mint a rendezvényen gyakran említésre került, Ghanában ez volt az első nemzetközi talajtani rendezvény, melynek szervezését a Ghanai Talajtani Társaság és különösképpen a Kumasiban székelő Talajtani Kutató Intézet vállalta magára. A rendezvényen több mint száz szakember vett részt, ezeknek kb. fele külföldről.

A konferencia a Ghanai Talajtani Társaság elnökének, Dr. H. B. OBENGnek megnyitójával kezdődött és a kormány-szervek részéről történő üdvözlések után ugyancsak ő tartotta a rendezvény bevezető előadását „Ghana szavanna övezetének talajai, fiziko-kémiai tulajdonságaik, osztályozásuk és hasznosításuk” címmel. Előadásában átfogó képet adott az egész ország talajviszonyairól és ezen belül különös figyelemmel foglalkozott a szavanna talajokkal. Miután e talajok az ország jelentős részét foglalják el, termékenységük növelése pedig Ghana mezőgazdaságában igen jelentős, indokoltnak tekinthető, hogy a fő figyelmet erre a talajtípusra fordította az előadás. A szavanna talajok tanulmányozása azért is különös jelentőségű napjainkban, nemcsak Ghanában, hanem Afrika más területein is, mert a földrészt jelentős részét sújtó, az elmúlt években tapasztalt szárazság elsősorban ezeket a talajokat, ill. a szavanna övezetet érintették, mind Ghanában, mind számos más afrikai országban is. A szavanna övezet nem tekinthető különlegesen száraz övezetnek, azonban nedvességi viszonyai nem teszik lehetővé rajtuk az állandó biztonságos öntözés nélküli mezőgazdasági termelést. Ezért mint ez a konferencián több

ízben el is hangzott, a szavanna övezet is azok közé a természeti tájak közé tartozik, ahol az öntözésnek különlegesen nagy jelentősége van a mezőgazdasági termelés fejlesztése szempontjából, még akkor is, ha ezen övezet természeti viszonyai nagymértékben különböznek a sivatagi vagy fél-sivatagi viszonyoktól.

Már a bevezető előadásban is jelentős szerepet kapott a szavanna talajok szikesedésének kérdése. Több évvel ezelőtt jelentkeztek az első vélemények és szakközlmények arról, hogy a szikesedés tipikus területeiként ismert sivatagi és fél-sivatagi övezeten kívül jelentős mennyiségű szikes talaj található a szavanna övezetben, sőt a trópusi erdők környékén is. OBENG előadásában részletes ismertetést és leírást is kaptunk ezekről a talajokról, amelyek nem a szolonszók, hanem inkább a szolonyec típusú szikes talajok közé tartoznak. Sótartalmuk lényegesen kevesebb, mint a szolonszók talajokban, fizikai tulajdonságuk, gyengén lúgos kémhatásuk viszont a szolonyec talajokhoz hasonlóvá teszi őket. Ez a körülmény annyira elfogadást nyert, hogy a konferencia előadásai-ban, így a bevezető előadásban is, szolonyecokról és szolonyec-szolonyecokról esett szó. A talajok és vizsgálati adataik értékelése során meg kell állapítanunk, hogy ezek a talajok nagymértékben hasonlítanak más földrészekben, pl. Európában leírt szolonyec és szolonyec-szolonyec talajokhoz.

A bevezető előadás után került sor a konferencia elnökének, valamint alelnökének megválasztására. Elnökül Dr. H. B. OBENG, a Ghanai Talajtani Társaság elnökét, a Kumasi Talajtani Kutató Intézet igazgatóját míg alelnökül S. SANT ANNA, a FAO Regionális Központjának (Togo) vezetőjét választották.

A konferencián elhangzott előadások

jelentős mértékben ismertették Afrika különböző szavanna területeinek talajait, ezek tulajdonságait. Természetesen, az előadások számos, egyéb témát is tárgyaltak.

W. G. SOMBROEK, J. P. MBUVI és H. W. OKWARO dolgozata Kenya észak-keleti szavanna területeinek semi-arid viszonyaival és talajaival foglalkozott. Hasonlóan OBENG előadásához, e szerzők is igen nagy figyelmet fordítottak a területen tapasztalható szikesedési folyamatokra és a szikes talajok hasznosításának módszereire.

H. ESWARAN, C. SYS és ANANTHRAMAN Zaire északi szavanna területeit ismertették és megkísérelték a talajoknak osztályozását az amerikai talajosztályozási rendszer szerint is bemutatni.

A. C. OJANUGANAK, az Ife-i Egyetem tanárának a Niger folyó öntésterületein és annak határvidékén található szavanna talajok klasszifikációjával foglalkozó dolgozata ugyancsak azt a törekvést fejezte ki, hogy ezeket a talajokat az amerikai osztályozási rendszerbe illessze bele.

E. FREI professor Indiából Punjab államból származó sós talajok mikromorfológiai viszonyait ismertette és összefüggést keresett a talajokban képződő, ill. felhalmozódó sók és a mikromorfológiai bélyegek megjelenése között.

Igen érdekes kérdéssel, Észak-Tunézia fosszilis talajainak rádiókarbonnal mért korvizsgálatairól számolt be H. W. SCHARPENSEEL előadása. A szerző, aki jelenleg a hamburgi egyetem professzora, egyike azoknak a szakembereknek, akik a talajtanban a korszerű és nagytömegű vizsgálatra alkalmas rádiókarbonos kormeghatározást bevezették. Tunézia talajaival foglalkozó anyaga szépen kiegészíti eddigi eredményeit, amelyek igen sok terület nagyszámú talajtípusának kormeghatározásait foglalják össze.

A konferencia második napján került sor G. AUBERT előadására, amelyben Afrika Szikes Talajtérképét mutatta be. Ez a munka a Nemzetközi Talajtani Társaság Szikes Albizottsága által koordinált Világ Szikes Talajtérkép programjának keretében készült. Mint ismeretes, Ausztrália, Európa szikes talajait feltüntető térképek már elkészültek és publikálásra is kerültek. Az afrikai térképanyag, melynek AUBERT professzor a koordinátora, módosított és átdolgozott formában került bemutatásra. Az 1 : 5 000 000 léptékű térkép felöleli a szikes talajok minden fajtáját, beleértve a tengerpartokon található savanyú kémhatású, kéntartalmú szikes talajokat is, amelyek az ausztráliai és európai térképen nem kerültek feltüntetésre. Számos egyéb változtatást is tartalmaz Afrika Szikes

Talajtérképének vázlata, többek közt a talajképződményeknek a geomorfológiai viszonyokkal való kapcsolata, elterjedése és a potenciális szikesedés vonatkozásában. A bemutatott térkép nagy érdeklődést keltett és a különböző afrikai országok szakembereinek jelenléte pedig jó alkalmat adott arra, hogy a térkép egyes részeit kiegészítsék, vagy újabb adatokkal gazdagítsák. A vita során az az álláspont alakult ki, hogy a Nemzetközi Talajtani Társaság valamelyik közeli rendezvényén a térkép végleges megvitatást, elfogadást nyerhet és így publikálhatóvá válik.

A rendezvény számos előadása foglalkozott a laterit talajok és a lateritképződés fogalmának tisztázásával. Ilyen volt pl. R. SCHMIDT-LORENZ dolgozata, aki a lateritképződést, mint egy sajátos talajképződési folyamatot fogja fel és több szempontból elvonatkoztatja olyan korábban, a lateritkre elengedhetetlenül szükséges jellemvonásoktól, mint pl. a talaj színe, mechanikai összetétele, stb.

T. G. BOYADGIEV, aki jelenleg Szenegálban dolgozik mint FAO-szakértő, az arid és semi-arid övezetek talajainak diagnosztikai bélyegeiről készített dolgozatot és rendszert állított fel ezeknek a jellemvonásoknak a talajvizsgálatok és a talajfelvételezés során történő alkalmazásához.

A rendezvény céljával összhangban számos dolgozat foglalkozott a talajok vízgazdálkodási és fizikai tulajdonságaival, szoros kapcsolatban a szavanna talajokra oly veszélyes szárazság megjelenésével. J. B. WILLIAMS, D. J. MOFFAT és I. ANDERSON a gambiai kontinentális talajok vízgazdálkodási tulajdonságairól és osztályozásáról tartottak előadást. J. C. DIRKERMAN pedig Sierra Leone különböző talajainak vízgazdálkodási sajátosságairól. P. A. SANCHEZ a braziliai Cerrado talajainak vízgazdálkodási sajátosságai és termékenységük között talált összefüggést és ezt ismertette dolgozatában.

Nagyszámú dolgozat foglalkozott részben vagy egészben az afrikai szavanna zóna és egyéb talajok tápanyagviszonyaival, műtrágyázási, trágyázási rendszerével és mezőgazdasági hasznosításuk egyéb kérdéseivel.

Így: Uzo MOKUNYE dolgozata a szavanna talajok foszfátadszorbeícióját vizsgálta, míg H. VINE és C. T. ODU I. dolgozata a guineai szavanna talajok nitrogénforgalmát és a nitrogénműtrágyák a talajkon való érvényesülését tette vizsgálat tárgyává.

L. A. NNADI és K. R. STOCKINGER nigériai talajokon végzett liziméter kísérletekben a nitrogén kimosódásának mértékét vizsgálták. Érdekes, hogy hasonló

tapasztalatokra jutottak, mint sok más ország szakemberei, olyan vonatkozásban, hogy a szokásos műtrágyázás viszonyai között jelentős nitrogénvesztésget nem tapasztaltak.

Több dolgot foglalkozott a szavanna talajok sajátos hasznosítási módszereivel, így pl. P. O. RIPLEY a váltakozó művelést (shifting cultivation), valamint a növénytakaró felégetésének hatását ismertette dolgozatában.

C. Sys Közép-Afrika szavanna talajainak osztályozását és hasznosítását hozta összefüggésbe. A. YOUNG a mállott ferralit talajok tulajdonságait, kialakulási, valamint hasznosítási körülményeit ismertette dolgozatában.

K. D. RITCHEY a brazil Cerrado szavanna talajainak hasznosításáról számolt be. J. O. OJO-ATERE és S. A. ADETUNJI Délnyugat-Nigéria szavanna talajait és hasznosításukat ismertette.

A konferencia záró ülésén a rendezvény tudományos eredményeit, valamint a további munkára vonatkozó javaslatokat tartalmazó határozatot fogadtak el a résztvevők.

A konferencia több szakmai kirándulással volt összekapcsolva. Megnyitását megelőzően kétnapos szakmai kirándulást szerveztek az Acerai Síkságra, ahol különböző alluviális és szikes talajok kerültek bemutatásra. (I. sz. tanulmányút).

A rendezvényt követően kétnapos kirándulás volt Kumasiba, ahol a résztvevők megtekintették a Talajtani Kutató Intézetet is (II. sz. tanulmányút). E kiránduláshoz csatlakozott a III. számú tanulmányút, amely Kumasiból Tamalen keresztül Bolgatangáig tartott. Ez az útvonal felölelte Ghana belső szavanna övezetét.

A IV. sz. tanulmányút ugyancsak az előző folytatásaként fogható fel, melynek során a ghanai Bolgatangából a Felső-Voltai Ouagadougouba utaztak a résztvevők. E tanulmányút során különböző szavanna talajok megtekintésén kívül öntözőrendszerek meglátogatására is sor került.

Megállapítható, hogy a Ghanában megrendezett első nemzetközi talajtani értekezlet igazolta a várakozásokat, szép sikerrel járt, felhívta a figyelmet az afrikai szavanna övezet talajainak néhány fontos elméleti és gyakorlati problémájára, és nem utolsósorban a sok országot és nemzetet képviselő számos szakember körében a további nemzetközi tapasztalatszerét és együttműködést is gazdagította.

SZABOLCS ISTVÁN

MTA Talajtani és Agrokémiai
Kutató Intézete, Budapest

Érkezett: 1975. december 22.